

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Випуск 9

Рівне – 2012

Панорама політологічних студій :
науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. –
Рівне : РДГУ, 2012. – Вип. 9. – 258 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. **Бортніков В. І.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології Волинського національного університету імені Лесі Українки.
2. **Гон М. М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету (головний редактор).
3. **Канцелярук Б. І.** – д.політ.н., головний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
4. **Киридон А. М.** – д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського міжнародного університету.
5. **Круглашов А. М.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
6. **Макаренко Є. А.** – д.політ.н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
7. **Монолатій І. С.** – д.політ.н., професор кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
8. **Постоловський Р. М.** – к.і.н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.
9. **Тихомирова Є. Б.** – д.політ.н., професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Волинського національного університету імені Лесі Українки.
10. **Троян С. С.** – д.і.н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
11. **Шеретюк В. М.** – к.і.н., доцент, декан історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Шугасва Л. М.** – д.філос.н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.
13. **Юськів Б. М.** – д.політ.н., завідувач кафедри міжнародної інформації Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.

Друкується за рішенням вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 3 від 26 жовтня 2012 р.

За редакцією д.політ.н., професора М. М. Гона

Науковий вісник «Панорама політологічних студій»
затверджений ВАК України науковим фаховим виданням з політичних наук
(постанова Президії ВАК України від 14 квітня 2010 р. № 1 – 05/3)
Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №16166-4638 Р

У збірнику опубліковані статті з методології та філософії політики, актуальних проблем та історії міжнародних відносин, політичних процесів, а також дослідження в царинах етнополітології та етнодержавознавства.

Збірник адресований всім, хто цікавиться політичною наукою.

Адреса редакції: кафедра політичних наук,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ І ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ

Мамонтова Е. В.	7	Соціотворчий потенціал символу: політико-управлінський аспект
Пояркова Т. К.	14	Кризовий синдром модернізації: основні параметри дослідження
Пахолок В. М.	19	Методологічні підходи до визначення поняття державного устрою
Соловей А. М., Штерн В. Ю.	26	Політична культура сучасного українського суспільства (теоретико-методологічні виміри та суспільна практика)
Венгринюк Л. Я.	33	Політика пам'яті в сучасній Україні: поняття, характеристики, прояви на регіональному рівні
Рибак О. С.	40	Концептуалізація політичної ризикології
Креминская Е. Д.	48	Теоретико-методологические основы изучения миграционных процессов в глобализирующемся мире (политологическое измерение)
Процун М. А.	54	Торгівля людьми як політологічна категорія
Ряболус В. М.	61	Діалог та дискусія як принципи філософії демократії Томаша Гарріга Масарика

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Щерба О. В., Черник П. П.	69	Становлення та розвиток політичних відносин між Україною і Туреччиною у першій декаді XXI століття
------------------------------	-----------	--

Каспрук І. Я., Сагайдак О. П.	75	Франко-польські політичні відносини в контексті політики розширення Європейського Союзу на Схід
Мислюк Ю. В.	82	Модель інтеграції країн Центрально-Східної Європи до Європейського Союзу
Безнос Н. Н.	87	Концептуальные основы стратегии НАТО в отношении Черноморского региона
Поведа О. П.	95	Громадська думка щодо питання інтеграції Чеської Республіки до НАТО
Івасюк Г. О.	102	Роль особистості в становленні зовнішньої політики Німеччини
Ямчук А. М.	108	Виправдана миротворчість: успіх операції ООН із підтримання миру у Мозамбіку

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ І ПРОЦЕСИ

Гон М. М.	116	Мова політики у парламентських виборах 2012 року в Україні
Митко А. М.	123	Демократичний транзит як джерело інформаційної демократії
Наумов А. С.	130	Деякі аспекти легітимації політичного режиму в умовах перехідного суспільства
Юрійчук Є. П.	137	Громадсько-політичний моніторинг неурядовою організацією «Reporters Without Borders» діяльності ЗМІ в пострадянських країнах
Климончук В. Й.	147	Трансформація політичних свобод в Україні в умовах глобалізації та регіоналізації політичного простору
Березовська-Чміль О. Б.	153	Теоретико-методологічні основи дослідження соціального захисту

Трутенко А. О.	158	Роль Верховної Ради України у формуванні та реалізації зовнішньої політики держави
Абрамчук Н. Р.	164	Інституційно-правові концепти реформування регіональної політики в Україні
Павлюк О. В.	171	Теоретичні аспекти ефекту контамінації за змішаної виборчої системи
Томенчук Х. Б.	178	Формування і становлення вищих представницьких органів влади ЗУНР за доби парламентської демократії (жовтень 1918 – червень 1919 рр.): історико-політологічний аналіз

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ ТА ЕТНОДЕРЖАВОЗНАВСТВО

Монолатій І. С.	189	«Кожен з нас залишався на своєму боці огорожі...» (Дилеми культури міжетнічної взаємодії через призму пам'яток літератури етнонацій Галичини і Буковини)
Долганов П. С.	197	Дискурс націоналізму в риториці політичних акторів виборчої кампанії України 2012 року
Ломака І. І.	210	Релігія та церква як фактор розвитку нації: вплив поліконфесійності українського суспільства на формування політичної нації
Постельжук О. П., Кондратюк М. М.	217	Релігійна толерантність як засіб запобігання конфесійних протистоянь в Україні
Івчик Н. С.	225	Етноконфесійний ракурс зміни стратегії розвитку держави: дилеми сприйняття іншості
Недокус І. С.	232	Проблеми формування білоруської національної ідентичності в дискурсі західної політичної науки

Дикун Г. П.	239	Демократичні та етнонаціональні цінності в політичній риторичі президентів України
-------------	------------	--

РЕЦЕНЗІЇ

Буркут І. Г., Фісанов В. П.	246	Про російсько-югославські відносини без гніву і пристрасті: запрошення до відкритого діалогу
Гон М. М.	251	Етнічний ракурс політичних процесів в Україні
Відомості про авторів	255	
Вимоги до оформлення статей	258	

І ще один важливий штрих. СРСР і СФРЮ багато в чому можна трактувати як своєрідних "запізнілих спадкоємців" Австро-Угорщини. Розпад багатонаціональних Радянського Союзу та Югославії поставив в певному сенсі крапку на ХХ столітті, окресленому, як видається, особливими хронологічними рамками 1914–1991/92 років. І дійсно, "ні принцип національного самовизначення, ні принципи цілісності держави не можуть бути загальними – ні в геополітичному, ні в хронологічному відношенні. У кожному конкретному випадку конфлікт, який має свої особливі причини, форми та темпи розвитку, вирішується, виходячи з конкретних історичних умов і співвідношення сил" [7].

На наш погляд, автор, будучи істориком точного знання, впорався, як видається, з поставленим їм самим завданням об'єктивного, неупередженого дослідника, котрому вдалося певною мірою відтворити складну, неоднозначну, все ще зяючу незрозуміlostями і недомовками історію російсько-югославських відносин ХХ століття.

Список використаних джерел і літератури

1. Струве П. Б. Текущие вопросы внутренней жизни. Два национализма / П. Б. Струве // Русская мысль. – 1910. – № 6. – С. 176.
2. Фисанов В. П. Австро-Венгрия как геополитический эксперимент / В. П. Фисанов // Вопросы истории нового и новейшего времени. – Вып. 6. – Черновцы, 1999. – С. 28–37.
3. Аргументы и факты в Украине. – 2012. – 18–24 января. – С. 11.
4. Романенко С. А. Югославия: История возникновения. Кризис. Распад. Образование независимых государств. Национальное самоопределение народов Центральной и Юго-Восточной Европы в XIX–XX вв. / С. А. Романенко. – М., 2000.
5. Романенко С. А. Югославия, Россия и "Славянская идея": вторая половина XIX – начало XXI века / С. А. Романенко. – М., 2002.
6. Восточная Европа в документах российских архивов, 1944–1953 гг. – М. – Новосибирск : «Сибирский хронограф». – Т. II. 1949–1953 гг. – С. 912–913.
7. Романенко С. А. Главное противоречие века / С. А. Романенко // Непризнанные государства. Научные тетради Института Восточной Европы. – Вып. I. – М., 2006. – С. 91.

УДК 323

Гон М. М.

ЕТНІЧНИЙ РАКУРС ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

(Рец.: Савойська С. Наукове кредо Володимира Панібудьласки у новітніх парадигмах історично-політичного простору : Монографія / Світлана Савойська. – К. : Просвіта, 2012. – 384 с.)

*Гон М. М. Этнический ракурс политических процессов в Украине
Рецензия на монографию: Савойская С. «Научное кредо Владимира Панибудьласки в новейших парадигмах историко-социологического пространства» (К. : Просвіта, 2012. – 384 с.).*

Gon M. M. Ethnic perspective of political processes in Ukraine

In review the monograph of S. Savoytska «The scientific credo of Vladimir Panibudlaska in new paradigms of historical and political space» (Kiev : Prosvita, 2012. – 384 p.) is analyzed.

Центральною постаттю рецензованої праці є доктор історичних наук, професор Володимир Федорович Панібудьласка. Його наукову позицію, котра поступово формувалася в процесі написання й опублікування майже 500 праць (с. 198), автор книги висвітлює на тлі нової епохи, формування якої започаткувала політична й економічна криза СРСР, котра завершилися т. зв. парадом суверенітетів. Враховуючи такі суспільні реалії, С. Савойська аналізує наукові студії й викладацьку практику В. Панібудьласки у тій системі координат, які визначені нею в назві рецензованої книги як «новітні парадигми історично-політичного простору».

Постання суверенної Української держави супроводжувалось поступовим формуванням нової галузі знань – етнополітології. Саме в її теоретико-методологічному полі В. Панібудьласка досліджував діяльність влади в етнічно гетерогенних країнах. Пріоритетним завданням Української держави, – висновує С. Савойська, аналізуючи погляди вченого, – є забезпечення міжнаціональної злагоди й толерантної їх взаємодії (с. 199).

Інша проблема, яка простежується в рецензованій книзі, – питання управління державою. Автор книги звертає увагу на осмислення В. Панібудьласкою механізмів консолідації громадян України. Вона стверджує, що «...Українська держава, на думку В. Панібудьласки, не може належати росіянам або етнічним українцям: вона має бути державою для всіх етносів і націй, які тут мешкають... Своєрідність ситуації, – стверджує С. Савойська, аналізуючи погляди вченого, – полягає у тому, що відбувається два паралельні процеси – становлення державності й подальша консолідація української нації як багатоетнічної та полікультурної спільноти» (с. 215). Таке розуміння ним суспільно-політичної атмосфери початку 1990-х рр. відображає аналітичний потенціал В. Панібудьласки як вченого й аналітика.

Автор книги має рацію, коли, узагальнюючи міркування вітчизняного наукового середовища, стверджує, що особливості управлінської діяльності в Україні на початку другого десятиліття ХХІ ст. засвідчили наявність ознак кризи демократії. «Органи політичної влади, – розмірковує С. Савойська, – діють на свій розсуд: з процесу прийняття рішень вони практично вилучили метод знаходження компромісу, принцип гласності, права та свободи громадян» (с. 160). Це, на її думку, призводить до подальшого дистанціювання влади і опозиції, сприяє усталенню процесу регіоналізації України.

Розмірковуючи над вузловими темами, що їх осмислював В. Панібудьласка (зокрема – питання Голодомору, депортацій, колективізації, хлібозаготівлі, репресії тоталітарного режиму 1930-х рр., федералізації України, «мовно-політичний сепаратизм» (с. 204), заходи, спрямовані на денаціоналізацію українців тощо), автор книги наголошує на ретроспективному методі, який, з точки зору Володимира Федоровича, був найважливішим, ключовим для осягнення витоків міжетнічної напруги в Україні після проголошення її суверенітету. Особливо значимим з його точки зору був період поміж двома світовими війнами (с. 200) – час, коли різні етнонаціональні спільноти визначали свою позицію на політичній шахівниці, керуючись пріоритетами захисту своєї самості й групових інтересів у різних сферах суспільного життя загалом.

Автор книги звертає увагу на вивчення Володимиром Федоровичем політики етноциду. Перераховані нею компоненти, що їх виділяв вчений для визначення його сутності, зокрема – нищення національної культури, історичної пам'яті тощо (с. 209), свідчать про те, що він влучно сфокусував особливості такої форми знищення цільових груп.

Цікавим елементом рецензованої книги є констатація такої суспільно важливої проблеми, як «переосмислення національної ідеї». Першочергове значення в ній, вважав В. Панібудьласка, мають відігравати толерантність, злагода, а її політичним підґрунтям, вважав він, згідно висновку С. Савойської, – «...повинні виступати плюралізм думок, економічний лібералізм, ідеї національно-культурної автономії...» (с. 206).

Одна з тем, яку осмислював вчений, – питання регіоналізму. Значний вплив у ній в інтерпретації В. Панібудьласки відіграє мовна проблема. Її він класифікує як «мовно-політичний сепаратизм», обстоює думку, згідно якої він є видом конфлікту етнополітичного (с. 230).

Констатуючи цю позицію В. Панібудьласки, зауважимо, що проблеми мови, віросповідання тощо вітчизняні, як, до слова, і зарубіжні вчені зазвичай класифікують як конфлікти ціннісні. Тим часом Володимир Федорович, як свідчить узагальнення його наукової спадщини автором рецензованої книги, послідовно використовував словосполучення «мовно-політичний сепаратизм». Оперування ним, на наш погляд, є продуктивним. Проте, враховуючи наголос на категорії «сепаратизм» як ознаці суспільно-політичного життя, детермінантою якої слугує мовна проблема, ті дослідники, котрі вбачають у ньому одну із варіацій ціннісного конфлікту, мають здійснювати подальше теоретичне обґрунтування цієї категорії. Тим паче, що мовно-політичні конфлікти сам Володимир Федорович трактував однією з форм вияву мовно-політичного сепаратизму (с. 262).

Один з розділів рецензованої книги присвячений такому суспільно актуальному завданню, як консолідація громадян України. Основним інструментом його реалізації трактується об'єднання останніх на ґрунті національної ідеї (с. 281). Її Володимир Федорович «...розумів, – узагальнює його погляди С. Савойська, – як надетнічну, інтегральну, як сукупність уявлень, які поділяють не лише етнічні українці, а й представники інших спільнот» (с. 282).

Здійснений С. Савойською аналіз наукових праць В. Ф. Панібудьласки засвідчує, що сучасні політичні актори наразі неспроможні консолідувати прибічників різних політичних сил на ґрунті національної ідеї, «...оскільки їх ідеології – проросійська ліва та проукраїнська права – і до цього часу знаходяться в стані постійного протистояння та ворожнечі» (с. 299).

Аналізуючи ті складові численних компонентів етнополітичних процесів, що вивчалися В. Ф. Панібудьласкою й сформували його наукове кредо, С. Савойська часто вдається до аналізу праць інших вчених, які досліджували ці проблеми. Такий підхід дозволяє сприймати позицію Володимира Федоровича з тих чи інших питань суспільно-політичного життя України в просторі тих оцінок і суджень, які в різний час висловлювалися численними представниками вітчизняного наукового середовища. Щоправда, інколи розлогий аналіз поглядів його представників відводить читача книги від основного її фігуранта – В. Ф. Панібудьласки. Як результат, обрана автором рецензованої праці концепція створює ту ситуацію, яка, з одного боку, є вигранною (відтворення наукових поглядів Володимира Федоровича на тлі оцінок інших дослідників), а, з іншого, програшною: подекуди проблема його наукового кредо губиться за аналізом праць інших учених.

Водночас зауважимо: висновки, що сформульовані С. Савойською, досить детально й предметно узагальнюють наукові й світоглядні горизонти В. Ф. Панібудьласки, конкретизують численні компоненти його наукової спадщини.

Аналізуючи наукову позицію В. Ф. Панібудьласки, С. Савойській варто було б конкретизувати окремі категорії, які використані нею. Йдеться, зокрема, про словосполучення «територіальні соціально-політичні спільноти» (с. 284–293 та ін.). Адже слово «територіальні» засвідчує врахування автором книги фактору регіоналізму, а словосполучення «соціально-політичні спільноти» – констатацію об'єднання частини громадян України на засадах певних політичних постулатів. Звідси й вислови на кшталт «територіальні соціально-політичні спільноти лівого спрямування» (с. 293), які, на наш погляд, потребують обґрунтування.

Окрім цього, широко представлені в книзі С. Савойської тестові завдання (с. 47–143) бачаться зайвими: такими, які, на наш погляд, не вписуються в загальну архітектуру її праці.

Монографію Світлани Савойської «Наукове кредо Володимира Панібудьласки у новітніх парадигмах історико-політичного простору» можна трактувати працею вдячної учениці, колеги, котра стала одним із дослідників, поле наукових інтересів якої визначене одним із ракурсів наукового доробку авторитетного вітчизняного вченого. Сукупність його поглядів на актуальні проблеми етнополітичних процесів в Україні, зокрема – аналіз тих соціально-політичних причин, які стали каталізаторами сепаратистських настроїв і суперечностей в Україні, й визначили предмет її праці.

Наукове видання

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

Науковий вісник РДГУ

Випуск 9

Підписано до друку 26.10.2012 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 20,35. Замовлення №130/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
33028, м. Рівне, вул. Толстого, 3
тел.: 0362-22-41-20

П–16 Панорама політологічних студій : науковий вісник
Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне :
РДГУ, 2012. – Вип. 9. – 258 с.

УДК 32
ББК 66.0